

Liesbeth Hermans,
Maurice Vergeer,
Leen d'Haenens en
Karolien Joniaux

Journalistiek en internet in de Lage Landen. Een vergelijkende studie naar het internetgebruik van Nederlandse en Vlaamse journalisten

De opkomst van internet heeft gevolgen voor de rol van de journalistiek. Deze studie geeft inzicht in de mate waarin journalisten in Nederland en Vlaanderen internetapplicaties gebruiken en welke motieven zij daarvoor hebben.

Inleiding

De afgelopen tijd is veel discussie gevoerd over de gevolgen die de opkomst van internet en andere technologische ontwikkelingen hebben voor de traditionele nieuwsmedia, zoals dagbladen. De invloed van internet op de nieuwsvoorziening wordt zowel een bedreiging als een aanwinst genoemd. De negatieve gevolgen ervan hebben onder andere betrekking op het gewijzigde informatiezoekgedrag van voornamelijk jongere consumenten en het achterblijven van in kranten investerende adverteerders (Stimuleringsfonds voor de Pers, 2007). De positieve gevolgen betreffen vooral aspecten die te maken hebben met het sneller en wereldwijd toegankelijk worden van informatie. Tegen deze achtergrond richt dit onderzoek zich op de relatie tussen technologische ontwikkelingen en de beroepsuitoefening van journalisten. We onderzoeken hoe het gebruik van internettoepassingen door journalisten die werkzaam zijn bij de reguliere media wordt beïnvloed door contextuele en sociale factoren. We richten ons daarbij op achtergrondkenmerken, werkgerelateerde factoren en opvattingen van journalisten over de functionaliteit van internet en de gevolgen van internetgebruik voor journalistieke waarden.

Volgens Deuze (2004a) beïnvloedt de opkomst van internet de nieuwsvoorziening in de samenleving dankzij drie specifieke eigenschappen (vgl.

Liesbeth Hermans, Maurice Vergeer en Leen d'Haenens zijn verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Leen d'Haenens is bovendien verbonden aan de Katholieke Universiteit Leuven. Karolien Joniaux is afgestudeerd aan de Katholieke Universiteit Leuven en werkzaam bij de Sanoma tijdschriftengroep. Correspondentie aan de eerste auteur: Postbus 9104, 6500 he Nijmegen. E-mail: L.Hermans@maw.ru.nl

Stimuleringsfonds voor de Pers, 2007: 96). Ten eerste worden nieuws en informatie via het internet veelal kosteloos aangeboden aan de hand van gestandaardiseerde, wereldwijd gebruikte technieken. Hierdoor kunnen internetgebruikers vrijwel ieder uur van de dag nieuws, informatie en achtergronden over de hele wereld zoeken (hypertekstualiteit). Deze gratis nieuwsvoorziening in het bereik van de muisknop vergroot de toegankelijkheid van informatie voor een breed publiek. Ten tweede is er sprake van mogelijkheden tot participatie. Dat wil zeggen dat de grens tussen producent en gebruiker vervaagt. Internetgebruikers kunnen eigen informatie en nieuws naar buiten brengen via e-mail, weblogs of eigen websites. Ook bestaat de mogelijkheid om zelf direct te reageren op informatie die anderen op het web hebben gepubliceerd (interactiviteit). Ten derde is er sprake van multimedialiteit, wat inhoudt dat zowel traditionele vormen zoals pers-radio- en televisiejournalistiek gecombineerd worden alsook dat meerdere technieken zoals tekst, beeld en geluid gebruikt kunnen worden binnen eenzelfde medium. Ten slotte wordt door Bardoel (2002) als vierde eigenschap nog gewezen op de (a)synchroniteit. Dit betekent dat voor het uitzenden en raadplegen van nieuws factoren als tijd, periodiciteit en actualiteit minder relevant worden. Informatie kan op elk tijdstip openbaar worden gemaakt en kan op elk tijdstip worden geraadpleegd.

Het publiek kan in dit veranderde medialandschap niet langer als passieve ontvanger gezien worden, maar is een actieve partner en medewerker (Deuze, 2003). Dit leidt tot de vervaging van de grens tussen maker (*producer*) en gebruiker (*consumer*) en de opkomst van de zogenaamde 'produser'. Als in principe iedereen reporter kan zijn, zorgt deze bottom-upaanpak ervoor dat het publiek zelf ook nieuws produceert (*user-generated content*). De traditionele top-downbenadering waarin de journalist verantwoordelijk is voor de nieuwsproductie en -verspreiding zal daardoor wellicht veranderen.

Met de komst van interactieve media verschuift het zwaartepunt van de journalistieke taak van het verschaffen van informatie en het uitoefenen van de waakhondfunctie naar het selecteren uit de grote informatiestroom (vgl. Bardoel, 1997, 2002). Deuze (2003) verwacht dat het proces van *storytelling* als het ware zal worden omgedraaid: de journalist biedt het publiek geannoteerde archieven aan van diverse informatiebronnen, waarmee het zelf aan de slag kan gaan. De traditionele asymmetrische relatie tussen journalisten en burgers, waarin de journalist bepaalt wat belangrijk nieuws is, verschuift dan naar een meer symmetrische relatie, waarin de journalist meer responsief is en zich meer als partner van de burger opstelt (vgl. Bardoel, 2002; Pavlik, 2001).

Auteurs beschouwen de geschetste veranderingen die de komst van internet in de journalistiek teweegbrengt zowel negatief als positief en relativerend (o.m. Lasica, 2003; Grabowicz, 2003; Haas, 2006). De pessimisten beschrijven vooral negatieve gevolgen en beschouwen het internet (en nieuwsblogs) als een regelrechte bedreiging voor de professionele waarden van het journalistieke vakgebied. Zij vrezen dat de toegenomen complexiteit in het vinden en verifiëren van de informatie ten koste gaat van de journalistieke accuraatheid en dat daarmee een overhaaste en ongecontroleerde berichtgeving in de hand wordt gewerkt (Hall, 2001; Manning, 2001; Ruggiero, 2004). Dit zou nog eens versterkt worden door de toename van het belang van snelheid en de toegankelijkheid van informatie die bij jour-

nalisten leidt tot verhoogde werkdruk en stress. De optimisten beschouwen de veranderingen die internet teweeg heeft gebracht juist als een verrijking. Volgens hen kan elke journalist dankzij internet gemakkelijker en sneller diverse bronnen raadplegen, waardoor de berichtgeving gevarieerder wordt en meer contextuele diepgang krijgt (Koch, 1991; Pavlik, 2001). Een dergelijke positieve stellingname drukt vertrouwen uit in het doorbreken van bestaande barrières tussen journalist en publiek, hetgeen de traditionele media ten goede kan komen. Het gebruik van nieuwssites en nieuwsblogs kan aantonen dat nieuwsorganisaties geen monolithische bedrijven zijn, maar een verzameling van individuen die in teamverband samenwerken. Vooral jonge mensen die nu relatief weinig aandacht hebben voor traditionele nieuwsmidia zoals kranten kunnen op deze manier gemakkelijker worden bereikt. De derde visie relativeert de invloed van internet en andere nieuwe media. Haas (2005) geeft aan dat door de geschiedenis heen elk nieuw communicatiemedium werd aangekondigd als een radicaal omslagpunt van reeds bestaande media. In de praktijk verandert er, na de eerste implementatie, volgens hem echter niet zo veel. Dergelijke veranderingen zouden niet tot enorme verschuivingen leiden.

Ondanks de verschillende visies over de gevolgen die de komst van internet heeft voor de journalistiek wordt het belang van internet als instrument in de nieuwsgaring niet meer ter discussie gesteld. Journalisten hebben internet opgenomen in hun dagelijkse routines (Pleijter, Hermans & Vergeer, 2007). Eerder onderzoek naar internetgebruik van journalisten in Nederland (Pleijter, Tebbe & Hermans, 2002; Pleijter, Hermans & Tebbe, 2005) en in Vlaanderen (Paulussen, 2004) laat zien dat 98 procent van de journalisten internet dagelijks raadpleegt. Dat de adoptie van internet erg snel is verlopen, blijkt uit het feit dat in Nederland in 2002 slechts 17 procent van de journalisten aangeeft internet langer dan vijf jaar te gebruiken. Daaruit kan worden afgeleid dat de groep journalisten die in 1996 dagelijks internet gebruikte nog klein was, namelijk minder dan een vijfde (Pleijter et al., 2005). In 2002 gebruikten journalisten internet voor het volgen van actuele informatie en voor het zoeken van achtergrondinformatie en service-informatie. De laatste jaren zijn de journalistieke mogelijkheden van internettoepassingen verder toegenomen. De nieuwere toepassingen, zoals weblogs, webfora en *RSS feeds*, spelen meer in op de specifieke eigenschappen van internet zoals hypertextualiteit, multimedialiteit, interactie en (a)synchroniteit. De vraag is in welke mate deze nieuwere toepassingen door hedendaagse journalisten worden gebruikt en hoezeer ze volgens de journalisten invloed hebben op hun werk.

Theoretische inkadering

Adoptieproces

De prominente rol van internet in het werk van journalisten is algemeen aanvaard. Hoewel journalisten een homogene beroepsgroep vormen, zullen ze niet allemaal op dezelfde manier gebruikmaken van de mogelijkheden van internet. De diffusietheorie van Rogers (1995) vormde, in navolging van eerder onderzoek op dit gebied, de basis voor ons onderzoek (Garrison, 2001, 2003; Maier, 2000; Niebauer et al., 2000; Quinn, 1998, 1999,

2000; Trumbo et al., 2001). Uitgangspunt in deze theorie is dat de adoptie van innovaties binnen een sociaal systeem verloopt volgens een s-vormige curve. Aanvankelijk is er een kleine groep vroege gebruikers, de *innovators*, gevolgd door de *early adopters*. Vervolgens gaat in twee fasen de meerderheid over tot adoptie: de *early majority* en *late majority*, waarna slechts een kleine groep achterblijvers of *laggards* overblijft. Eerder onderzoek binnen deze onderzoekstraditie richt zich veelal op het omslagpunt waarop het sociaal systeem in versneld tempo overgaat tot adoptie van de nieuwe innovatie (Mahler & Rogers, 1999; Markus, 1990). Het blijkt dat de adoptie van internet in het journalistieke productieproces na een aarzelande start in de jaren negentig volgens eenzelfde proces is verlopen (Nguyen, 2008; Pleijter et al., 2007).

Studies naar het gebruik van digitale technologieën beschouwen adoptie vaak als een discreet kenmerk: men heeft de innovatie geadopteerd of niet. Adoptie door een sociaal systeem als geheel, zoals een organisatie, betekent echter niet dat alle leden binnen het systeem ook in dezelfde mate of op gelijke wijze omgaan met de nieuwe innovatie. Indien de adoptie van internet door journalisten als discreet kenmerk wordt beschouwd, kunnen we concluderen dat dit proces inmiddels in veel landen zowel op individueel als op maatschappelijk en media-organisationeel niveau is voltooid. Het blijkt echter dat journalisten onderling sterk verschillen in de manier waarop ze internet gebruiken voor hun werk (Garrison, 2000; Middleberg & Ross, 2001; Lünenbürger-Reidenbach, Petersen & Wagensonner, 2000; Hui Ming, 2001; Pleijter, Hermans & Tebbe, 2005; Paulussen, 2004). Verder onderzoek naar verschillende patronen in het internetgebruik en verklarende studies naar de verschillen in dat gebruik zijn echter schaars (Garrison, 2003; Maier, 2000).

Ons onderzoek richt zich op een verdere specificatie van het gebruik van internettoepassingen door Nederlandse en Vlaamse journalisten en de mogelijke verschillen die hierbij optreden. We onderzoeken de verscheidenheid van internettoepassingen die journalisten in hun werk gebruiken. Vervolgens richt het onderzoek zich op het vinden van verklaringen voor de verschillen in het gebruik van internettoepassingen.

Functionaliteit

De 'Uses & Gratifications'-benadering (U&G) kan een verklaring bieden voor de verschillen in het individuele internetgebruik door journalisten. U&G hanteert het uitgangspunt dat het mediagebruik van mensen mede bepaald wordt door de mate waarin het hun behoeften bevredigt (Palmgreen, Wenner & Rosengren, 1985). Dit betekent dat de mate van mediagebruik samenhangt met de verwachte opbrengst of *functionaliteit* ervan (bijvoorbeeld *perceived professional gratifications*). Het gebruik van internet door journalisten zal in deze visie afhangen van de waargenomen functionaliteit voor de journalistieke werkzaamheden. Eerder onderzoek wijst uit dat journalisten internet voor hun werk vooral nuttig vinden vanwege de snelheid waarmee informatie toegankelijk wordt, de diversiteit van de informatiebronnen en het overbruggen van afstand (Garisson, 2000, 2003). Het onderzoek van Hermans, Vergeer en Pleijter (2009) toont aan dat de gepercipieerde functionaliteit van het internet inderdaad een verklarende

factor is voor de mate van internetgebruik, maar ook van de diversiteit van gebruik van internettoepassingen door de journalist. Wanneer men praktische voordelen, zoals bijvoorbeeld verhoogde efficiëntie, gemakkelijkere ontsluiting en verificatie van informatie zag in het medium, werd het internet ook vaker gebruikt. De kanttekening hierbij is dat er in 2002 nog relatief weinig verschillende toepassingen werden gebruikt (Pleijter, Hermans & Vergeer, 2007). Hieruit vloeit de volgende onderzoeksvraag voort:

ovi: Op welke wijze bepaalt de ingeschatte functionaliteit van internet het gebruik van internettoepassingen door journalisten?

Socialisatie

Journalisten dienen te beschikken over bepaalde algemene beroepsvaardigheden om hun werk uit te voeren. Deze vaardigheden leren ze zowel tijdens een specifieke beroepsopleiding als in de praktijk. Indien de praktische vaardigheden regelmatig terugkomen en patroonmatig verlopen, is er sprake van journalistieke routines. Deze routines bepalen voor een belangrijk deel het verloop van het nieuwsproductieproces (Shoemaker & Reese, 1996; Schudson, 2003). Bij technologische innovaties, zoals het internet, zullen journalisten tijd nodig hebben om de vaardigheden die nodig zijn om er goed mee om te gaan aan te leren en vervolgens op te nemen in hun dagelijkse routines (Garrison, 2000, 2003). Om efficiënt online informatie op te sporen, moeten journalisten dus specifieke vaardigheden aanleren en vertrouwd raken met databasemanagement en interactieve nieuwspresentatie.

Een ander gevolg van technologische innovaties is dat er convergentie plaatsvindt op zowel media- als organisatieniveau (Erdal, 2007; Singer, 2003; Stimuleringsfonds voor de Pers, 2007). Nieuwsredacties richten zich steeds meer op de productie van nieuws voor meerdere mediatypen tegelijk. Er komt dus meer vraag naar journalisten die multimediaal werken, het zogenaamde *multiskilling* (Deuze, 2004b, Deuze, Neuberger & Paulussen, 2004; Erdal, 2007; Harcup, 2005; Palser, 2004; Paulussen, 2007). Om aan de eisen van het uitdijende takenpakket te kunnen voldoen, moeten journalisten steeds meer journalistieke en technische vaardigheden bezitten. Zo wordt van een journalist die een rapportage maakt steeds vaker verwacht dat hij zijn eigen beeldmateriaal verzorgt. Of een journalist moet een artikel schrijven zowel voor het vertrouwde medium krant én zorgen voor een online versie die puntiger is en aan andere lezersbehoeften voldoet. Tekenend voor deze ontwikkeling zijn de CAO-besprekingen in Nederland waarin inmiddels sprake is van de invoering van een nieuw functiewaarderingssysteem waarbij nu ook multimediaal werken zou worden meegenomen in de bepaling van de inschaling van een journalist (*De Journalist*, 2008).

Omdat deze veranderingen nog in een beginfase zijn, hebben we in deze studie niet organisatiespecifiek gekeken, maar op het niveau van de journalist. Onderzocht wordt welke invloed werkspecifieke omstandigheden zoals mediatype en werkzaamheden hebben op het gebruik van internettoepassingen. Zo komen we tot de volgende onderzoeksvragen:

ov2a: Binnen welke typen media hebben journalisten het gebruik van internettoepassingen het meest geadopteerd?

ov2b: Welke journalistieke werkzaamheden gaan het meest gepaard met de adoptie van internettoepassingen?

Kwaliteit van de journalistiek

De opkomst van internet gaf nieuwe impulsen aan de discussie over de invloed van technologische ontwikkelingen op de kwaliteit van de journalistiek. Tegen de achtergrond van de eerder geschetste veranderingen in de nieuwsvoorziening valt ook te verwachten dat de journalisten zelf kritisch kijken naar welke invloed deze ontwikkelingen hebben op de kwaliteit van hun professioneel beroepsveld.

Eerder gememoreerde positieve en negatieve beschouwingen ten aanzien van de gevolgen die de opkomst van internet heeft voor de journalistiek kunnen vanzelfsprekend ook door journalisten zelf worden gehanteerd. Deze houding van journalisten ten aanzien van de veranderingen die het gebruik van internet heeft gehad voor hun werk zal mede bepalen hoe ze zelf internettoepassingen gebruiken. Bij de opkomst van internet als journalistiek hulpmiddel (eind vorige eeuw) kon men verwachten dat de opvattingen over de invloed van internetgebruik op de kwaliteit van de journalistiek hun weerslag zouden hebben op de wijze waarop journalisten gebruikmaakten van internet (Hermans et al., 2009). Tegenwoordig is het internet dusdanig geïntegreerd in de journalistieke praktijk dat er mogelijk ook een ander mechanisme in werking treedt. Om het veelvuldige gebruik voor zichzelf te verantwoorden, ontwikkelt een journalist een positieve houding ten aanzien van het internetgebruik ten behoeve van professionele journalistiek. In dit geval zou het gebruik van internet een verklaring kunnen vormen voor de opvattingen over internetgebruik en de gevolgen ervan voor de journalistiek. Deze relatie wordt in dit onderzoek verder uitgewerkt. De onderzoeksvraag luidt als volgt:

ov3: In welke mate bepaalt een al dan niet positieve houding van journalisten ten aanzien van het internet hun gebruik van internettoepassingen?

Betrouwbaarheid van internet als informatiebron

Volgens Ruggiero (2004) aarzelden journalisten vanuit hun professionele ideologie aanvankelijk om internet als betrouwbare bron te aanvaarden. De aard van internet maakt het namelijk moeilijk de journalistieke standaarden ten aanzien van het gebruik van informatie (controle, verifieerbaarheid, enzovoort) altijd te handhaven. Ook Garrison (2000, 2003) concludeert dat journalisten kritische kanttekeningen maken bij de betrouwbaarheid van internet, omdat informatie door de onduidelijke herkomst vaak moeilijk te controleren of te traceren is.

Journalisten verschillen in de mate waarop ze internet als informatiebron betrouwbaar vinden (Cassidy, 2007; Chan, Lee & Pan 2006; Ruggiero, 2004). Aangezien betrouwbaarheid van de informatie een belangrijke journalistieke waarde is, kan verwacht worden dat er een relatie is tussen deze ingeschatte betrouwbaarheid van internet en de wijze waarop journalisten internettoepassingen gebruiken. Aangezien ook de herkomst van de informatie en de betrouwbaarheid van de bron belangrijke selectiecriteria zijn, heeft de gepercipieerde betrouwbaarheid van internetinformatie waarschijn-

lijk invloed op het dagelijks gebruik van internetinformatie. Journalisten die van oudsher veel gebruikmaakten van officiële, institutionele bronnen kunnen nu makkelijker toegang vinden tot een breed spectrum van online databases. Daarnaast geeft internet toegang tot vele niet-officiële of -geïntitutionaliseerde bronnen, waardoor journalisten in staat zijn een grotere diversiteit aan informatie in de breedte en in de diepte te verzamelen. Inmiddels is het gebruik van internet geaccepteerd en geïntegreerd in het dagelijks werk van journalisten. De vraag is in hoeverre de toegekende betrouwbaarheid aan internetinformatie van invloed is op het gebruik van diverse internettoepassingen.

ov4: In welke mate bepaalt de ingeschatte betrouwbaarheid van internetinformatie het gebruik van internettoepassingen?

Methode

Onderzoeksopzet

Dit onderzoek is uitgevoerd in navolging van eerder beschrijvend onderzoek in Nederland (Pleijter et al., 2002, 2005) en Vlaanderen (Paulussen, 2004). Om na te gaan of er anno 2006/2007 crossnationale verschillen vast te stellen zijn in de adoptie van internettoepassingen enerzijds en in de verklaring van internettoepassingen anderzijds, wordt de vergelijking gemaakt tussen Nederland en Vlaanderen.

Data

De Nederlandse data zijn begin 2006 verzameld op basis van een aselechte steekproef van 2000 journalisten uit het bestand van de NVJ, waarvan ruim 9.500 van de circa 12.000 Nederlandse journalisten lid zijn. Dit is een bruikbaar steekproefkader aangezien eerder onderzoek uitwijst dat er geen redenen zijn te veronderstellen dat NVJ-leden afwijken van niet-leden (Deuze 2002). De secties waarin NVJ-leden in ondergebracht worden, zijn gebruikt voor het samenstellen van een gestratificeerde steekproef. Uit relevante secties (studenten en pr-functionarissen/voorlichters zijn buiten beschouwing gelaten) is op willekeurige basis een evenredig aantal leden getrokken. De totale steekproef bestond uit tweeduizend journalisten. Met een schriftelijke enquête, per post verstuurd, is de kans op een eventuele vertekening van het internetgebruik door non-respons verminderd. Na een herinneringsbrief twee weken later reageerden uiteindelijk 642 journalisten, hetgeen neerkomt op een respons van 32 procent.

De Vlaamse gegevens zijn in 2007 verzameld via een webenquête dankzij de medewerking van de Vlaamse Vereniging van Journalisten (VVJ), waarvan naar schatting 90 procent van alle Vlaamse beroepsjournalisten (circa 2500) lid is. Hier was evenmin reden om aan te nemen dat het internetgebruik van VVJ-leden zou afwijken van dat van niet-leden. Het steekproefkader was een lijst van de VVJ met contactgegevens van alle Vlaamse beroepsjournalisten. Een van de beperkingen van de lijst bleek het gegeven dat de VVJ geen onderscheid maakt tussen de verschillende soorten journalisten of mediatypes waarvoor ze werken. Alle 2063 journalisten van de VVJ-contactlijst werden online benaderd. Er hebben uiteindelijk 526 journalisten

deelgenomen (25,5 procent). De respondenten weken qua geslacht en opleidingsniveau niet af van de populatie journalisten in Vlaanderen, afgaand op de resultaten van voorgaand onderzoek (De Bens, De Clercq & Paulussen, 2003, p. 4-6). Als gevolg van het gebrek aan fondsen voor de Vlaamse tak van dit onderzoek was deze online bevraging de enig haalbare werkwijze. Hoewel in beide landen verschillende typen vragenlijsten (schriftelijk en digitaal) zijn gebruikt, verwachten wij dat dit nauwelijks invloed zal hebben op de beantwoording van de vragen. Zo behoren Nederland en Vlaanderen qua internettoegang van huishoudens tot de top van Europa (Eurostat, 2009). Voor journalisten die werkzaam zijn in de informatie-industrie zal internettoegang nagenoeg 100 procent zijn.

Operationalisering

– Afhankelijke variabele: adoptie van internetapplicaties

De adoptie van internet is gemeten door journalisten te vragen aan te geven in welke mate zij verschillende internetapplicaties gebruiken. Het betrof hier de volgende twaalf internettoepassingen: websurfen, e-mail, zoekmachines, *instant messaging*, chatten, RSS, online databases, nieuwsbrieven/e-zines, elektronische knipseldiensten, weblogs, webfora en *usenet*/discussiegroepen. De ordinale antwoordcategorieën zijn vervolgens omgezet naar numerieke waarden die aangeven op hoeveel dagen per week men de internettoepassing gebruikt (i.c. dagelijks=7, wekelijks=1, maandelijks=12/52≈0,23, zelden=6/52≈0,12, nooit=0). Vervolgens is voor deze toepassingen een somscore berekend die de frequentie aangeeft waarmee journalisten de twaalf internettoepassingen elke week gebruiken. Hoewel deze operationalisering geen rekening houdt met het meerdere malen per dag gebruiken van een internettoepassing geeft de index wel de mate aan waarin het gebruik van internettoepassingen structureel is ingebed in de wekelijkse journalistieke routines.

– Onafhankelijke variabelen

Journalistieke opinies over kwaliteit, betrouwbaarheid en functionaliteit

Houdingen en opinies van journalisten ten aanzien van journalistiek en internet zijn geclusterd door middel van een integrale factoranalyse op 'gepoolde' data van Nederland en Vlaanderen. Op basis van deze factoranalyse (criteria: $KMO > 0,50$, eigenwaarde > 1 , communaliteit $> 0,20$, factorlading $> 0,30$, factorlading vreemde factor $< 0,20$) kunnen zes dimensies worden onderscheiden (zie tabel 3). De dimensies verwijzen, conform eerder onderzoek (Hermans, Vergeer & Pleijter, 2009), naar aspecten van functionaliteit: namelijk 1) de mate waarin internet wordt ervaren als belangrijke bron voor het vinden van nieuwe informatie/informanten en 2) de verhoogde efficiëntie die het internet oplevert. Daarnaast blijkt de betrouwbaarheid van internetinformatie uit drie verschillende factoren te bestaan: 3A) de ingeschatte betrouwbaarheid van internetinformatie in het algemeen, 3B) de ingeschatte betrouwbaarheid van internetinformatie van niet-overheidsorganisaties en 3C) de betrouwbaarheid van internetinformatie van overheidsorganisaties. Ten slotte is er nog een vierde dimensie, die verwijst naar 4) de gevolgen van journalistiek internetgebruik voor de journalistieke kwaliteit. De betrouwbaarheid van de schalen per land is weergegeven in Tabel 1.

Tabel 1
Betrouwbaarheid (Cronbachs
 α) van schalen in Nederland
en Vlaanderen

		Nederland	Vlaanderen
(1)	Het vinden van nieuwe informatie/informanten/ideeën	0,81	0,84
(2)	Efficiëntiewinst door internet	0,66	0,75
(3A)	Betrouwbaarheid van internetinformatie algemeen	0,68	0,63
(3B)	Betrouwbaarheid sites niet-overheidsorganisaties	0,77	0,78
(3C)	Betrouwbaarheid sites overheidsorganisaties	0,76	0,77
(4)	Invloed op journalistieke kwaliteit	0,78	0,75

De items behorend bij de dimensies zijn gemeten door middel van een vierpuntsschaal (helemaal mee eens; mee eens; niet mee eens; helemaal niet mee eens). Vervolgens zijn gemiddelde somscores berekend, waarbij een hogere score meer instemming met de dimensie aangeeft. Daarbij moesten journalisten minimaal één op de drie items beantwoord hebben.

Journalistieke werkzaamheden en werkvelden

De journalisten is gevraagd aan te geven welke werkzaamheden zij uitvoeren. De onderscheiden werkzaamheden waren 1) zelf teksten/berichten/artikelen schrijven, 2) andermans teksten redigeren, 3) foto's maken, 4) presenteren, 5) reportages maken, 6) website beheren of 7) leiding geven/coördineren. Er mochten meerdere werkzaamheden gekozen worden. Journalisten konden aangeven binnen welke mediatypen zij hun werkzaamheden uitvoerden. Ook hier waren meerdere antwoorden mogelijk: 1) persbureau, 2) publieke landelijke omroep, 3) commerciële landelijke omroep, 4) regionale omroep, 5) lokale omroep, 6) landelijk dagblad, 7) regionaal dagblad, 8) huis-aan-huisblad, 9) opinietijdschrift, 10) publiekstijdschrift/wekelijks magazine, 11) vaktijdschrift, 12) website, 13) weblog, 14) kabelkrant, 15) bedrijfsblad of 16) verenigingsblad.

Achtergrondkenmerken (algemeen en journalistiek)

Om eventuele schijnverbanden te voorkomen, is tevens rekening gehouden met enkele achtergrondkenmerken, zoals sekse, herkomst (Vlaanderen-Nederland), leeftijd, journalistieke werkervaring en opleiding. *Leeftijd* is gemeten in vijf groepen met gelijke bandbreedte van tien jaar (vanaf twintig jaar), exclusief de hoogste leeftijdsgroep (i.c. zestig plus). *Opleiding* is gemeten door respondenten te vragen naar hun hoogst genoten opleiding (middelbaar onderwijs, hoger beroepsonderwijs, universiteit). Omdat de laagste opleidingscategorie (mbo en andere) weinig voorkwam, is deze samengevoegd met de categorie 'hogere beroepsopleiding'. *Journalistieke werkervaring* is gemeten door journalisten te vragen hoeveel jaren zij reeds werkzaam zijn in de journalistiek. Tevens is hun gevraagd of zij al dan niet een *journalistieke opleiding* hebben gevolgd.

Analyse

Om na te gaan welke effecten de verschillende variabelen hebben op de adoptie van internettoepassingen is gebruikgemaakt van de multi-pele regressie. In deze analyse worden zowel hoofdeffecten als interactie-effecten

gemodelleerd. De hoofdeffecten geven resultaten aan in de totale onderzoeksgroep, die uit zowel de Nederlandse als de Vlaamse journalisten bestaat, terwijl de interactietermen tussen regio en overige variabelen aangeven in welke mate de Nederlandse journalisten verschillen van de Vlaamse journalisten. Regressieanalyse veronderstelt variabelen van minimaal intervalniveau en lineariteit van relaties. Om die reden zijn de categorieën van opleiding als dummyvariabele in het regressiemodel opgenomen. De categorieën van leeftijd zijn eveneens als dummyvariabelen opgenomen. De hoogste leeftijdscategorie (61 plus) is hier als referentiecategorie gekozen, waarmee de overige dummyvariabelen van leeftijd vergeleken moeten worden (Hardy, 1993). De onderscheiden variabelen die verwijzen naar werkzaamheden en werkvelden zijn dichotoom. De ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënten van alle dichotome variabelen mogen geïnterpreteerd worden als verschillen in gemiddelde frequentie in het wekelijks gebruik van internettoepassingen.

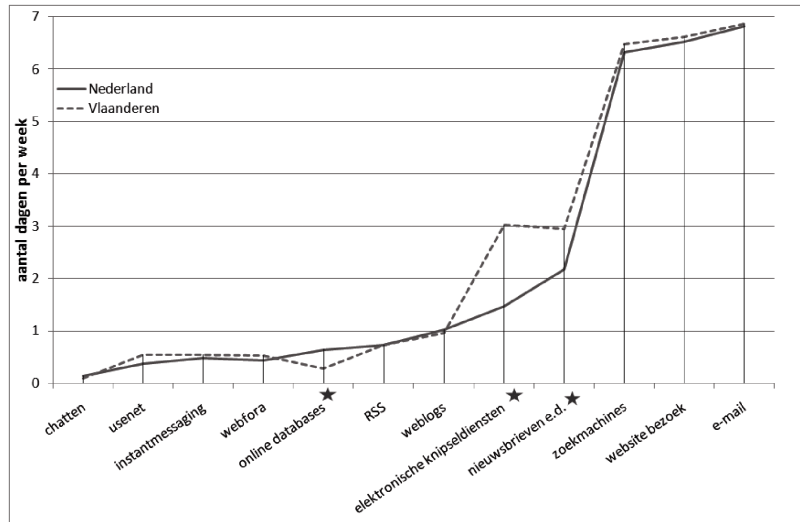
Resultaten

Adoptie van internettoepassingen

Figuur 1 laat zien dat de adoptie van drie internettoepassingen bijna volledig is voltooid. E-mailen, het bezoeken van websites en het gebruiken van zoekmachines zijn voor bijna alle journalisten dagelijkse bezigheden geworden. Van de overige applicaties worden nieuwsbrieven en elektronische knipseldiensten enkele dagen per week gebruikt. De nieuwere internettoepassingen, zoals weblogs, webfora, usenet (discussiegroepen), rss, instant messaging en chatten, lijken langzaam in opkomst. Hoewel ze nog relatief weinig worden gebruikt voor professionele doeleinden (gemiddeld één keer per week of nog minder) is het gebruik van toepassingen die meer gericht zijn op interactieve mogelijkheden sinds 2002 (Pleijter et al., 2005; vgl. Pleijter et al., 2007: p. 7) zichtbaar gegroeid.

Hoewel de mate van het gebruik van internettoepassingen door Nederlandse en Vlaamse journalisten nagenoeg parallel verloopt, zijn er toch drie toepassingen waarin de twee groepen verschillen. Nederlandse journalisten maken meer gebruik van nieuwsbrieven en elektronische knipseldiensten, terwijl Vlaamse journalisten meer gebruikmaken van online databases. Hoewel het hier significante verschillen betreft, moeten we wel opmerken dat deze erg klein zijn en dat het patroon van gebruikte internettoepassingen bij beide groepen nagenoeg gelijk is (figuur 1).

Figuur 1
Adoptie van internettoepassingen in Nederland en Vlaanderen

De volgorde van internettoepassingen is bepaald op basis van het gemiddelde in Nederland. De toepassingen gekenmerkt met een asterisk verschillen, op basis van t-tests, significant tussen Nederland en Vlaanderen (zie tabel 4).

Het gebruik van internettoepassingen

In Tabel 2 staan de resultaten van de multiële regressieanalyse. Het intercept van het regressiemodel geeft aan dat journalisten wekelijks gemiddeld ruim twaalf keer gebruikmaken van internettoepassingen. Er blijkt geen verschil te zijn tussen Nederland en Vlaanderen in de weekfrequentie in het gebruik van internettoepassingen. Van de achtergrondkenmerken van de journalisten blijkt sekse verschillen op te leveren: vrouwen gebruiken iets minder vaak internettoepassingen dan mannen ($b=-2,70$). Wat betreft leeftijd blijkt dat oudere journalisten (61 jaar en ouder) significant minder frequent internettoepassingen gebruiken dan veertigers ($b=6,23$) en vijftigers ($b=5,54$), maar dat er geen significant verschil is met de andere jongere leeftijdsgroepen. Dit is een opvallend resultaat. Immers, omdat jongere journalisten zijn opgegroeid in het internettijdperk zou men verwachten dat ze ook makkelijker met internet omgaan en dat ze meer toepassingen gebruiken dan hun oudere collega's (jonger dan veertig). Een mogelijke verklaring voor het feit dat dit niet wordt bevestigd zou kunnen zijn dat jongere journalisten door de ervaring veel gericht met internet omgaan en dus makkelijker weten welke internettoepassing zij het best kunnen gebruiken voor bepaalde doeleinden. Het resultaat komt niet voort uit de verschillende werkzaamheden die journalisten in de diverse leeftijdsgroepen uitvoeren, want hiervoor is gecontroleerd.

Verder blijken zowel opleidingsniveau als het al dan niet gevolgd hebben van een journalistieke beroepsopleiding geen rol te spelen in de frequentie van het gebruik van internettoepassingen. Dit geldt eveneens voor journalistieke werkervaring. Dat betekent dat specifieke journalistieke ervaring (opleiding dan wel werk) niet leidt tot meer gebruik van internettoepassingen.

Tabel 2
Multipel regressie analyse
van mate van gebruik van
internettoepassingen op
achtergrondkenmerken,
werkzaamheden, werkvel-
den en ingeschatte functio-
naliteit van internet

	Hoofdeffecten		Interactie effecten- Nederland (1) t.o.v. Vlaanderen (0)	
	B	SE(b)	B	SE(b)
Intercept	12,89	6,47		
Achtergrondkenmerken				
Regio (Vlaanderen=0, Nederland=1)	-4,54	9,26		
Leeftijd				
20-30	7,33	3,85	-4,49	6,05
31-40	5,64	3,31	-4,21	5,26
41-50	6,23	2,86	-2,77	4,7
51-60	5,54	2,48	2,25	4,37
61+				referentiecategorie
Opleiding (0=beroepsopleiding, 1=universiteit)	1,29	1,07	-2,28	1,49
Sekse (man=0, vrouw=1)	-2,70	1,15	2,80	1,51
Journalistieke opleiding (nee=0, ja=1)	1,40	1,07	-3,10	2,48
Journalistieke werkervaring	-0,04	0,10	-0,05	0,14
Werkzaamheden				
zelf teksten/berichten/artikelen schrijven	0,68	1,43	-1,19	2,09
andermans teksten redigeren	-1,87	1,15	3,73	1,65
foto's maken	0,86	1,68	0,26	2,05
presenteren	0,01	1,38	-0,15	1,86
reportages maken	-1,19	1,20	0,33	1,58
website beheren	1,84	1,66	-0,20	2,18
leiding geven/coördinatie	2,00	1,14	-1,91	1,51
Werkvelden				
persbureau	2,80	1,66	-1,87	2,34
publieke landelijke omroep	-0,94	1,22	3,39	1,85
commerciële landelijke omroep	-0,80	1,65	-0,15	2,76
regionale omroep	-0,29	1,88	-0,57	2,40
lokale omroep	4,96	4,99	-0,67	5,72
landelijk dagblad	2,44	1,17	-3,08	1,67
regionaal dagblad	0,65	1,85	-0,07	2,16
huis-aan-huisblad	2,89	3,21	-5,66	3,63
opinetijdschrift	5,37	2,48	-7,83	3,07
publiekstijdschrift/wekelijks magazine	-0,63	1,38	-2,36	1,90
vaktijdschrift	1,38	1,66	-1,56	2,07
website	2,88	1,63	-1,30	2,04
weblog	4,37	2,22	2,92	3,12
kabelkrant	-3,41	5,79	4,06	7,47
bedrijfsblad	-3,63	2,97	3,77	3,31
verenigingsblad	-0,91	2,49	-1,30	2,98
Journalistieke opinies				
(1) het vinden van nieuwe informatie/informanten	2,58	0,88	1,06	1,31
(2) mate van efficiëntie van internet voor journalist	1,35	1,06	3,20	1,56
(3A) betrouwbaarheid van internet informatie	-2,04	0,82	-0,70	1,09
(3B) betrouwbaarheid sites non-overheid organisaties	0,31	1,11	0,09	1,67
(3C) betrouwbaarheid sites overheid organisaties	0,37	0,94	-1,31	1,58
(4) invloed op journalistieke kwaliteit	-0,07	0,62	0,81	0,96
% verklaarde variantie				27,9%

n = 835; regressiecoëfficiënten zijn ongestandaardiseerd
 vetgedrukte coëfficiënten wijken significant af van nul bij $\alpha < 5\%$, tweezijdige toetsing

Als we kijken naar socialisatie-effecten kunnen we constateren dat deze slechts optreden bij de verschillende typen media waar journalisten werken. Hoewel we verwachtten dat de verschillende werkzaamheden die journalisten uitvoeren (ov2a) van invloed zouden zijn op de frequentie van het gebruik van internettoepassingen blijkt dit niet het geval. Wel verschillen de Nederlandse en Vlaamse journalisten op één punt. Nederlandse journalisten die andermans werk redigeren, gebruiken significant vaker dan Vlaamse journalisten internettoepassingen (interactie-effect $b=3,73$). Kijken we naar de mediatypen waar journalisten werken, dan zien we wel verschillen (ov2b). Journalisten die werkzaam zijn bij de landelijke dagbladen, bij opiniebladen en bij weblogs gebruiken significant meer internettoepassingen dan de andere journalisten. Tevens blijkt dat er in deze groep ook een verschil bestaat tussen journalisten in beide regio's. Nederlandse journalisten werkzaam bij opiniebladen gebruiken significant minder vaak internettoepassingen dan hun Vlaamse collega's (interactie-effect $b=-7,83$). Als we verder kijken naar de resultaten dan lijkt de algemene tendens dat journalisten werkzaam bij omroepen (uitgezonderd lokale omroepen) in het algemeen minder internettoepassingen gebruiken dan journalisten werkzaam bij de printmedia (behalve de bedrijfsbladen) en internetsites.

Ten slotte is er nog gekeken naar de relatie tussen opinies van journalisten over de functionaliteit (ov1) van internet, de betrouwbaarheid van internetinformatie (ov4), de ingeschatte gevolgen van internetgebruik voor de kwaliteit van journalistiek (ov3) en de wijze waarop deze aspecten van invloed zijn op de mate waarin journalisten gebruikmaken van internettoepassingen. Ten aanzien van de functionaliteit kunnen we constateren dat de ingeschatte positieve bijdrage die internet levert aan het vinden van nieuwe informatie, bronnen, informanten en ideeën bij alle journalisten positief samen blijkt te hangen met de mate waarin internettoepassingen worden gebruikt. Ten aanzien van de gepercipieerde efficiëntie van internet blijkt dat in de totale groep journalisten geen invloed bestaat op het gebruik van internettoepassingen. Er bestaat echter wel een significant verschil tussen de Vlaamse en Nederlandse journalisten. Naarmate zij de efficiëntie hoger inschatten, maken Nederlandse journalisten meer gebruik van de internettoepassingen dan hun Vlaamse collega's.

Ten aanzien van invloed van de ingeschatte betrouwbaarheid van internetinformatie op het gebruik van internettoepassingen zijn verschillende resultaten gevonden. Het blijkt dat de opvattingen over de algemene betrouwbaarheid van internetinformatie een negatief effect heeft op het gebruik van internettoepassingen ($b=-2,04$), terwijl de ingeschatte betrouwbaarheid van informatie van websites van zowel overheidsorganisaties als non-overheidsorganisaties geen invloed heeft op het gebruik van internettoepassingen. De invloed van internet op de journalistiek draait onder andere om de vraag of de positieve instrumentele bruikbaarheid in de praktijk gevolgen zal hebben voor de handhaving van de meer ideologisch getinte professionele journalistieke waarden. De ingeschatte invloed van internetgebruik op de kwaliteit van de journalistiek blijkt niet samen te hangen met het gebruik van internettoepassingen. Dat betekent dat het voor het dagelijks gebruik van internettoepassingen niet uitmaakt of journalisten denken dat het gebruik van internet positieve of negatieve impact heeft op de journalistieke kwaliteit.

Conclusies

De resultaten laten zien dat naast de reeds ingeburgerde internettoepassingen zoals e-mail, websurfen en zoekmachines ook de nieuwere toepassingen als weblogs, webfora, instant messaging, usenet en chatten langzaam hun intrede doen in het journalistieke werk. Deze nieuwere toepassingen kenmerken zich vooral door een aantal eigenschappen die specifiek zijn voor internet. De bronnen genereren nieuws door interactiviteit en kunnen continu actuele informatie openbaar maken ((a)synchroniteit). Er kunnen bovendien allerlei andere informatiebronnen worden toegevoegd via links naar andere sites (hypertekstualiteit) en ten slotte kunnen er meerdere mediavormen tegelijk worden gebruikt, bijvoorbeeld tekst en beeld (multimedialiteit). Aan de mate waarin de nieuwere internettoepassingen door de journalisten worden gebruikt, zien we dat ze weliswaar opkomen (in 2002 bestonden sommige toepassingen nog niet en werden andere nauwelijks gebruikt), maar dat het gebruik ervan nog steeds marginaal is (vgl. Pleijter, et al. 2007). Daarbij moet worden opgemerkt dat het altijd enige tijd kost voordat digitale technologieën door een grote groep potentiële gebruikers geïmplementeerd zijn in hun dagelijkse handelingen. Tevens moet de kanttekening worden gemaakt dat deze nieuwere ontwikkelingen waarin er meer door de consument gegenereerde informatie beschikbaar komt hoogstwaarschijnlijk door journalisten niet automatisch als bruikbare bron wordt gezien. Het feit dat informatie afkomstig van deze nieuwere internetvormen vaak niet door professionele instituties wordt aangeboden, maakt het moeilijker de herkomst ervan te achterhalen en de betrouwbaarheid van de bron in te schatten. Journalisten hebben ten aanzien van de zogenoemde User-Generated Content nog steeds een kritische houding en vinden dat deze vaak niet voldoet aan de journalistieke kwaliteitsnorm. Dit wordt bevestigd door het feit dat betrouwbaarheid voor journalisten een belangrijk criterium is om informatie al dan niet te gebruiken. Tevens blijkt uit ons onderzoek dat naarmate journalisten de betrouwbaarheid van internetinformatie hoger inschatten ze juist minder internettoepassingen gebruiken. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de journalisten het minder noodzakelijk vinden de online verkregen informatie voor gebruik bij andere bronnen te controleren.

De opkomst van internet heeft geleid tot een verandering in het takenpakket van journalisten (Bardoel, 2002; Deuze, 2004a). Journalisten worden steeds meer geacht van alle markten thuis te zijn, zowel op het gebied van diversiteit van werkzaamheden (multiskilling) als van producten die voldoen aan de specifieke eisen van de diverse mediaplatforms (cfr. discussies over convergentie en crossmediale redacties). Toch blijken de werkzaamheden die journalisten uitvoeren en de mediatypes waarvoor ze werken nog nauwelijks invloed te hebben op het gebruik van internettoepassingen. Zelfs de aan internet gerelateerde werkzaamheden, zoals websites beheren, leiden niet tot meer gebruik van toepassingen. Wel zien we dat journalisten die een weblog onderhouden meer gebruikmaken van internettoepassingen. De verschillen zijn echter gering en we moeten dan ook constateren dat er in deze sector nog nauwelijks sprake is van een grote differentiëring in het gebruik van internettoepassingen. Omdat de herstructurering van traditionele nieuwsredacties tot multimediale redacties momenteel nog in een beginfase

verkeert, zal de mogelijke consequentie daarvan pas in een later stadium in onderzoek zichtbaar worden. Dat er verschuivingen zullen plaatsvinden, staat niet meer ter discussie. Traditionele media zoals de dagbladen hebben een inhaalslag gemaakt in de technologische professionalisering van hun redacties. Journalistieke werkzaamheden en taken zullen derhalve langzaam aan worden aangepast en ingebed in deze nieuwe structuren.

Hoewel de voordelen van internet vaak worden besproken in termen van efficiëntie (Lasica, 2003; Grabowicz, 2003; Haas, 2006; Pavlik, 2001) zien we dat in dit onderzoek de ingeschatte voordelen die journalisten zien in het gebruik van internet geen invloed hebben op het gebruik van internettoepassingen. Journalisten zien wel in dat internet de efficiëntie van hun werk verhoogt, maar dat is reeds zo algemeen geaccepteerd dat het niet leidt tot verschillen in gebruik van internettoepassingen. Wel blijkt er een relatie tussen de ervaren functionaliteit van internet bij het zoeken naar nieuwe bronnen, informanten en ideeën en wijze waarop journalisten internettoepassingen gebruiken. Indien journalisten de bruikbaarheid van internet voor het vinden van allerlei nieuwe informatiemogelijkheden hoog inschatten, gebruiken ze ook vaker internettoepassingen. De diversiteit aan toegankelijke kanalen om al dan niet gericht te zoeken naar bruikbare informatie breidt zich voortdurend uit. In principe kan iedere willekeurige internetgebruiker via een eigen website, discussiegroepen en weblogs zijn verhaal via internet openbaar maken voor een breed publiek. Hoewel de rol van het publiek in de nieuwsvoorziening aan het veranderen is (bijvoorbeeld de discussies over civiele journalistiek, maar ook ontwikkelingen op het gebied van User-Generated Content), zal het enige tijd duren voordat de nieuwere vormen van nieuwsaanbod in de journalistieke professie een plaats hebben verworven. Het zal in ieder geval voor journalisten betekenen dat ze moeten kijken naar de veranderende rol die ze gaan spelen in de nieuwsvoorziening. Zij zijn niet meer de professionals die bepalen welke informatie voor burgers belangrijk is, omdat burgers tegenwoordig gemakkelijk zelf aan relevante informatie kunnen komen. De traditionele journalistiek, die voornamelijk verticaal georiënteerd is en gekenmerkt wordt door een a-symmetrische relatie met het publiek, lijkt inmiddels haar vanzelfsprekende bestaansrecht te hebben verloren. Kortom, de journalistiek zal zich niet kunnen onttrekken aan een heroriëntering op de manier waarop de publieke functie wordt vormgegeven.

Tabel 3
Integrale factoranalyse op stellingen over internet en journalistiek (gepoolde data van Nederland en Vlaanderen)

	internet als infobron voor nieuwe ideeën/informanten	betrouw- baarheids niet-overheids info internet	betrouw- baarheids internet- info	journalistieke kwaliteits verbetering door internet	betrouw- baarheids- overheids- info internet	efficiëntiewinst door internet	commu- naliiteit
- Via internet vind ik vaak nieuwe informanten/experts	0,86						0,54
- Via internet vind ik vaak nieuwe informatiebronnen	0,70						0,51
- Als ik een idee zoek voor een verhaal of reportage, dan ga ik vaak op internet zoeken	0,64						0,47
- Via internet kom ik vaak aan nieuwe ideeën	0,64						0,53
- Als ik een expert over een bepaald onderwerp nodig heb, zoek ik die vaak op internet	0,62						0,40
- Betrouwbaarheid internetinfo belangengroepen		0,85					0,5
- Betrouwbaarheid internetinfo brancheorganisaties		0,81					0,52
- Betrouwbaarheid internetinfo bedrijven		0,57					0,36
- Betrouwbaarheid internetinfo non-profitorganisaties		0,41			0,27		0,31
- Informatie die ik van internet gebruik, controleer ik bij andere bronnen		0,79				0,33	
- Informatie die ik via e-mail ontvang, controleer ik altijd			0,55				0,24
- Als ik informatie vind op internet, probeer ik altijd de oorspronkelijke bron te achterhalen			0,55				0,23
- Veelvuldig internetgebruik door journalisten maakt de journalistiek oppervlakkig				0,81			0,42
- Journalistieke zorgvuldigheid door het gebruik van internet				0,74			0,40
- Betrouwbaarheid internetinfo overheidsinstanties					0,83		0,42
- Betrouwbaarheid internetinfo int. gov.uv.organisaties					0,73		0,43
- Ik vind internet een goed middel om informatie te vinden						0,90	0,54
- Mijn journalistieke werk zou een stuk moeilijker zijn zonder internet						0,68	0,41
- Ik vind vrijwel nooit bruikbare informatie op internet						-0,47	0,23
- Dankzij internet is het niet zo belangrijk om 'erbij te zijn' voor het berichten over gebeurtenissen						0,47	0,26
eigenwaarde	4,35	2,80	1,83	1,60	1,27	1,03	
percentage verklaarde variantie	21,76	13,98	9,13	8,01	6,37	5,16	

n=882; KMO=,780; factorladingen <.20 zijn niet weergegeven; 'betrouwbaarheid van non-profitorganisaties' vertoont een dubbele lading. Verwijdering uit de factoroplossing leidt echter tot een communaliteit groter dan één op één van de stellingen. Op basis van deze factoroplossing is Likertanalyse uitgevoerd exclusief het item over non-profitorganisaties.

Tabel 4
Toetsen op verschillen
in gemiddelden van
frequentie gebruik inter-
nettoepassingen

Frequentie gebruik per week van internettoepassingen:	n	gemiddelden		verschil in gemiddelde	Standaard- fout gemiddelde
		Nederland	Vlaanderen		
E-mail	1162	6,82	6,86	-0,04	0,06
Bezoek websites	1164	6,52	6,61	-0,09	0,09
Webzoekmachines	1166	6,32	6,48	-0,15	0,11
Nieuwsbrieven, e-zines	1154	2,18	2,94	-0,76	0,18
Elektronische knipseldiensten	1146	1,48	3,02	-1,54	0,18
Bezoek weblogs	1148	1,03	0,95	0,08	0,13
RSS	1134	0,73	0,73	0,01	0,12
Instant messaging	1146	0,48	0,53	-0,05	0,10
Webfora	1143	0,44	0,52	-0,08	0,09
Usenet	1137	0,38	0,54	-0,16	0,09
Chatten	1141	0,14	0,08	0,06	0,04
Raadplegen online databases	1148	0,64	0,27	0,38	0,08

Vetgedrukte verschillen in gemiddelden zijn significant bij $\alpha < 5\%$, tweezijdige toetsing.

De volgorde van gepresenteerde internettoepassingen is aflopend gesorteerd op het gemiddelde in Nederland.

Literatuur

- Bardoel, J. (1997). *Journalistiek in de informatiesamenleving*. Amsterdam: Otto Cramwinkel.
- Bardoel, J. (2002). Het einde van de journalistiek? Nieuwe verhoudingen tussen professie en publiek. In J. Bardoel, C. Vos, F. Van Vree & H. Wijffes (red.), *Journalistieke Cultuur in Nederland* (pp. 356-371). Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Cassidy, W.P. (2007). Online News Credibility: An examination of the Perception of Newspaper Journalists. *Journal of Computer mediated Communication*, 12: 478-498.
- Chan, J.M., F.L.F. Lee & Z. Pan (2006). Online news meets established journalism: How China's journalists evaluate the credibility of news websites. *New Media & Society*, 8: 925-947.
- De Bens, E., M. de Clercq & S. Paulussen (2003). Het profiel van de Vlaamse beroepsjournalist (deel 1). *De Journalist*, 59: 4-7.
- De Journalist (2008). *Hogerop komen bij de omroep valt niet mee*, 72(2): 40.
- Deuze, M. (2002). *Journalists in the Netherlands: An analysis of the people, the issues and the (inter-)national environment*. Amsterdam: Aksant.
- Deuze, M. (2003). The web and its journalisms: Considering the consequences of different types of news media online. *New Media & Society*, 5(2): 203-230.
- Deuze, M. (2004a). *Wat is journalistiek?* Amsterdam: Het Spinhuis.
- Deuze, M. (2004b). What is multimedia Journalism? *Journalism Studies*, 5(2): 139-152.
- Deuze, M., C. Neuberger & S. Paulussen (2004). Journalism education and online journalists in Belgium, Germany and The Netherlands. *Journalism Studies*, 5(1): 19-29.
- Erdal, I.J. (2007). Researching Media Convergence and Crossmedia News Production. *Nordic Review*, 28(2): 51-61.
- Eurostat (2009). *Information Society Indicators*. www.eurostat.eu.
- Garrison, B. (2000). Journalists' perceptions of online information-gathering problems. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 77(3): 500-514.
- Garrison, B. (2001). Newspaper roles shape world wide web searches. *Newspaper Research Journal*, 22(4): 70-86.
- Garrison, B. (2003). How newspaper reporters use the web to gather news. *Newspaper Research Journal*, 24(3): 62-75.

- Grabowicz, P. (2003). Weblogs bring journalists into a larger community. *Nieman Reports*, 57(3): 74-76.
- Haas, T. (2005). From 'public journalism' to the 'public's journalism'? Rhetoric and reality in the discourse on weblogs. *Journalism Studies*, 6(3): 387-396.
- Haas, T. (2006). Mainstream news media self-criticism: A proposal for future research. *Critical Studies in Media Communication*, 23(4): 350-355.
- Hall, J. (2001). *Online Journalism: A Critical Primer*. Londen: Pluto.
- Harcup, T. (2005). 'I'm doing this to change the world': Journalism in alternative and mainstream media. *Journalism Studies*, 6(3): 361-374.
- Hardy, M.A. (1993). *Regression Analysis with Dummy Variables*. Londen: Sage.
- Hermans, L. (2004). Occupational Practices of Dutch Journalists in a Television Newsroom. In K. Renckstorf, D. McQuail, J. Rosenbaum & G. Schaap (red.), *Action Theory and Communication Research* (pp. 355-370). Berlijn: Mouton de Gruyter.
- Hermans, L., M. Vergeer & A. Pleijter (2009). Internet adoption in the newsroom: Journalists' use of the Internet explained by attitudes and perceived functions. *Communications: The European Journal of Communication Research*, 34: 55-71.
- Hienzsch, U. (1990). *Journalismus als Restgröße*. Wiesbaden: Deutsche Universitätsverlag.
- Hui-Ming, P. (2001). *The Challenge to Professional Journalism: How Taiwan's Reporters Evaluate and Utilize Internet Information*. Paper gepresenteerd op de Tiende Internationale World Wide Web Conference, Hong Kong, 4 mei 2001. Verkregen via <http://www.io.org/program/society/peng/www10.html>.
- Koch, T. (1991). *Journalism in the 21st century: Online Information, Electronic Databases and News*. Twickenham: Adamantine.
- Lasica, J.D. (2003). Blogs and journalism need each other. *Nieman Reports*, 57(3): 70-74.
- Lünenbürger-Reidenbach, W., J. Petersen & T. Wagensonner (2000). *Media Studie 2000: Journalisten Online*. Hamburg: Newsaktuel.
- Mahler, A. & E.M. Rogers (1999). The diffusion of interactive communication innovations and the critical mass: The adoption of telecommunications services by German banks. *Telecommunications Policy*, 23: 719-740.
- Maier, S.R. (2000). Digital diffusion in newsrooms: The uneven advance of computer-assisted reporting. *Newspaper Research Journal*, 21(2): 95-110.
- Manning, P. (2001). *News and News Sources: A Critical Introduction*. Londen: Sage.
- Markus, M.L. (1990). Toward a 'critical mass' theory of interactive media. In J. Fulk & C. Steinfeld (red.), *Organizations and Communication Technology* (pp. 194-218). Londen: Sage.
- Middleberg, D. & S.S. Ross (2001). *Survey of media in the wired world 2000: Seventh annual national survey*. New York: Middleberg Euro RSCG. Verkregen via http://www.univie.ac.at/stalzer/OnlineMafo/Medien/Seventh_Annual_Media_in_the_Wir.pdf, d.d. 4 april 2007.
- Niebauer, W. E., E.A. Abbott, L. Corbin & J. Neibergall (2000). Computer adoption levels of Iowa dailies and weeklies. *Newspaper Research Journal*, 21(2): 84-94.
- Nguyen, A. (2008). Facing the 'fabulous monster': The traditional media's fear-driven innovation culture in the development of online news. *Journalism Studies*, 9: 91-104.
- Palmgreen, P., L.A. Wennern & K.E. Rosengren, K.E. (1985). Uses and gratifications research: The past ten years. In K.E. Rosengren, L.A. Wenner & P. Palmgreen (red.), *Media Gratifications Research: Current Perspectives* (pp. 11-37). Beverly Hills: Sage.
- Palser, B. (2004). The difference a year makes: If you think you know the new-media landscape, wait a year – or a few months – and it will change. *American Journalism Review*, 26: 58.
- Paulussen, S. (2004). *On line journalistiek in Vlaanderen*. Gent: Universiteit Gent. Verkregen via <http://users.ugent.be/~spauluss/resultaten.htm>, d.d. 30 maart 2007.
- Paulussen, S. (2007). CAR als middel voor primaire journalistiek. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 35(3): 219-231.
- Pavlik, J.V. (2001). *Journalism and New Media*. New York: Columbia University Press.

- Pleijter, A., F. Tebbe & L. Hermans (2002). *Nieuwe journalisten door nieuwe bronnen? Een landelijke inventarisatie van het internetgebruik in de Nederlandse journalistiek*. Rotterdam: Katholieke Universiteit Nijmegen & Bikker Euro RSCG. Verkregen via <http://villa.intermax.nl/digiproject/n/nenquetes/onderzoek.pdf>, d.d. 28 februari 2006.
- Pleijter, A., L. Hermans & F. Tebbe (2005). Nieuwsgaren op het Web: Internetgebruik in de Nederlandse Journalistiek. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 33(1): 14-31.
- Pleijter, A., L. Hermans & M. Vergeer (2007). De opmars van online nieuwsgaring; Veranderingen in internetgebruik in de Nederlandse journalistiek 2002-2006. In E. Van Heeswijk (red.), *Journalistiek & Internet; Onderzoek 2002-2007* (pp. 27-46). Apeldoorn: Het Spinhuis.
- Quinn, S. (1998). Online journalism in Australia: The Internet and daily newspapers, *Ecquid Novi*, 19(1): 47-65.
- Quinn, S. (1999). Internet availability and adoption at Australian daily newspapers, 1997-99. *Communication Research Forum Papers*, 2: 319-30.
- Quinn, S. (2000). 'L' plates on the Information Highway: Computer-assisted investigative reporting in Australia. *Ecquid Novi*, 21(1): 119-32.
- Rogers, E.M. (1995). *Diffusion of Innovations*. New York: Free Press.
- Ruggiero, T.E. (2004). Paradigm repair and changing journalistic perceptions of the Internet as an objective news source. *Convergence*, 10: 92-106.
- Schudson, M. (2003). *The Sociology of News*. News York: W.W. Norton.
- Shoemaker, P. J. & S.D. Reese (1996). *Mediating the Message: Theories of influence on mass media content*. New York: Longman.
- Singer, J. (2003). Who are these guys? The online challenge to the notion of journalistic professionalism. *Journalism*, 4: 139-163.
- Stimuleringsfonds voor de Pers (2007). *De krant doorgeklikt. Innovatie en transformatie in de dagbladpers*. Apeldoorn: Het Spinhuis.
- Trumbo, G., K. Sprecker, R. Dumlao, G. Yun & S. Duke (2001). Use of e-mail and the web by science writers. *Science Communication*, 22: 347-378.
- Weaver, D. H., R.A. Beam, B.J. Brownlee, P.S. Voakes & G.C. Wilhoit (2007). *The American Journalist in the 21st Century*. Londen: Lawrence Erlbaum.

Abstract

Liesbeth Hermans, Maurice Vergeer, Leen d'Haenens and Karolien Joniaux

Journalists and internet in the low countries

Research on recent changes in journalism tend to generally accept the major impact of the internet on rethinking the role of journalism. The present study aims to provide a better view on the extent to which journalists use internet applications and the underlying motivations for this. Data were collected in the low countries (The Netherlands and the Flemish region of Belgium) by means of surveys. Results show that

the older consultation-based Internet applications are adopted almost completely, whereas the newer, communication-driven applications with more possibilities for interactivity are coming up, albeit slowly. Furthermore, the study shows that demographic characteristics, work activities, media outlets, and journalistic opinions are able to explain relatively little of the use of internet applications. Perceived functionality and credibility of internet information in general, are the important factors explaining journalists' use of internet application. Opinions about the impact of internet use on journalism has no influence on the use of internet applications in the daily practice.

Keywords:

journalism, Internet use, professionalism, source and information credibility.